

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 11 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2026
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ**

**ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ**

ΘΕΜΑ Α

A1.

α. Φεντερασιόν: Η μεγάλη πολυεθνική εργατική οργάνωση της Θεσσαλονίκης, με πρωτεργάτες σοσιαλιστές από την εβραϊκή κοινότητα της πόλης. Αποτέλεσε σημαντικό δίαυλο για τη διάδοση της σοσιαλιστικής και εργατικής ιδεολογίας στην Ελλάδα.

β. Ομάδα Ιαπώνων: Κοινοβουλευτική ομάδα υπό τον Δημήτριο Γούναρη, η οποία ιδρύθηκε το 1906. Επίκεντρο της κριτικής της ήταν η αδυναμία του πολιτικού συστήματος να προσαρμοστεί στις εξελίξεις της κοινωνίας. Δεν κατόρθωσε να επιβιώσει και διαλύθηκε το 1908.

γ. Φροντιστήριο της Τραπεζούντας: Εκπαιδευτικό ίδρυμα που ίδρυσε το 1682 ο Τραπεζούντιος δάσκαλος του Γένους Σεβαστός Κυμινήτης. Λειτουργήσε, παρά τις αντιξοότητες, έως το 1922 και συνέβαλε σημαντικά στην πνευματική και ηθική ανάπτυξη των Ελληνοποντίων και στην ανάπτυξη της εθνικής τους συνείδησης.

A2.

Πρόταση	Χαρακτηρισμός
α	Σωστό
β	Λάθος
γ	Σωστό
δ	Σωστό
ε	Λάθος

ΘΕΜΑ Β

B1.

Το ραλλικό κόμμα ήταν ένα από τα πιο αδιάλλακτα αντιβενιζελικά κόμματα και είχε συντηρητικό προσανατολισμό. Ήταν αντίθετο προς τον εκσυγχρονισμό και προς την ενίσχυση της εκτελεστικής εξουσίας, όπως αυτή απαιτούνταν από τη μεταρρυθμιστική πολιτική των Φιλελευθέρων. Αντίθετα, υποστήριζε ότι το Κοινοβούλιο έπρεπε να κατέχει ισχυρή θέση στο πολιτικό σύστημα.

Παράλληλα, στο πρόσωπο του βασιλιά έβλεπε το σύμβολο της εθνικής ενότητας που υπερέβαινε τα σύνορα της χώρας. Απευθυνόταν κυρίως στα μεσαία και κατώτερα στρώματα των πόλεων και στους μικροκαλλιεργητές, καθώς θεωρούσε ότι η οικονομική πολιτική των Φιλελευθέρων ευνοούσε κυρίως τα ανώτερα αστικά στρώματα.

Ζητούσε ενίσχυση της παραγωγής και αύξηση των θέσεων εργασίας, ώστε η οικονομική ανάπτυξη να εξασφαλίσει πόρους για εξοπλισμούς, καθώς και καταπολέμηση της διαφθοράς και της κομματικής πατρωνίας. Ωστόσο, δεν διέθετε συγκροτημένο πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης.

B2.

Οι συνέπειες του Μικρασιατικού πολέμου, και κυρίως η άφιξη των προσφύγων, ανέδειξαν την ανάγκη για σημαντικές επενδύσεις στις υποδομές της χώρας. Οι κυριότερες ήταν οι εξής:

- Το πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας ξεπέρασε, με την έλευση των προσφύγων, το 1.000.000 κατοίκους και δεν μπορούσε πλέον να υδρεύεται από το Αδριάνειο Υδραγωγείο. Τη λύση του ζητήματος ανέλαβε το 1925 η αμερικανική εταιρεία ΟΥΛΕΝ, με την κατασκευή του φράγματος και της τεχνητής λίμνης στο Μαραθώνα.
- Την ίδια περίπου περίοδο η βρετανική εταιρεία ΠΑΟΥΕΡ εγκατέστησε μονάδες παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στην Αθήνα και δημιούργησε σύγχρονο δίκτυο αστικών συγκοινωνιών με ηλεκτροκίνητα τραμ και λεωφορεία.
- Γερμανικές εταιρείες πραγματοποίησαν επενδύσεις στο τηλεφωνικό δίκτυο.
- Έγιναν έργα στους δρόμους και στη διευθέτηση των χειμάρρων του λεκανοπεδίου της Αττικής, ώστε να περιοριστούν οι πλημμύρες και οι καταστροφές.
- Στην υπόλοιπη χώρα πραγματοποιήθηκαν εγγειοβελτιωτικά έργα, τα οποία αύξησαν τις καλλιεργούμενες εκτάσεις.

ΘΕΜΑ Γ

Γ1.

α. Συνθήκες ίδρυσης της ΕΑΠ: Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, η ελληνική κυβέρνηση βρέθηκε αντιμέτωπη με το τεράστιο έργο της περίθαλψης και της οριστικής αποκατάστασης των προσφύγων. Ως τον Ιούνιο του 1923, όπως αναφέρει το Κείμενο Β, η περίθαλψη καλυπτόταν από το ελληνικό κράτος, από ιδιωτικές προσφορές και από τον Αμερικανικό Ερυθρό Σταυρό. Η έκταση και η οξύτητα του προβλήματος, όμως, ξεπερνούσαν τις δυνατότητες του κράτους.

Για τον λόγο αυτό η ελληνική κυβέρνηση ζήτησε τη βοήθεια της Κοινωνίας των Εθνών. Το Κείμενο Α επισημαίνει ότι η μεσολάβηση της ΚΤΕ ήταν αναγκαία και για την εξασφάλιση εξωτερικής πίστωσης που θα χρηματοδοτούσε το εξαιρετικά μεγάλο έργο της αποκατάστασης. Με πρωτοβουλία της ΚΤΕ ιδρύθηκε τον Σεπτέμβριο του 1923 η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (ΕΑΠ), ως αυτόνομος οργανισμός με πλήρη νομική υπόσταση και έδρα την Αθήνα. Το Κείμενο Α προσδιορίζει ειδικότερα ως θεσμική βάση το Πρωτόκολλο της Γενεύης της 28ης Σεπτεμβρίου 1923 και αναφέρει ότι στην ΕΑΠ ανατέθηκε η διαχείριση του δανείου.

Βασική αποστολή της ΕΑΠ ήταν να εξασφαλίσει στους πρόσφυγες παραγωγική απασχόληση και οριστική στέγαση. Το Κείμενο Β συμπληρώνει ότι το 1924 χορηγήθηκε στην Ελλάδα δάνειο 12.300.000 λιρών Αγγλίας.

β. Μέσα που διέθεσε η ελληνική κυβέρνηση στην ΕΑΠ: Για να μπορέσει η ΕΑΠ να επιτελέσει το έργο της, η ελληνική κυβέρνηση της διέθεσε σημαντικούς πόρους και μέσα:

- Τις ιδιοκτησίες των Τούρκων ανταλλαξίμων και των Βουλγάρων που εγκατέλειψαν την Ελλάδα, κτήματα του Δημοσίου, κτήματα που απαλλοτριώθηκαν στο πλαίσιο της αγροτικής μεταρρύθμισης και μοναστηριακή γη. Σύμφωνα με το σχολικό βιβλίο, το σύνολο αυτών των εκτάσεων ξεπερνούσε τα 8.000.000 στρέμματα. Το Κείμενο Β αναφέρει ειδικότερα 5.000.000 στρέμματα που προέρχονταν από δημόσιες γαίες, απαλλοτριώσεις και ιδιοκτησίες μουσουλμάνων που μεταφέρθηκαν στην Τουρκία.
- Το ποσό από δύο εξωτερικά δάνεια που συνήψε η ελληνική κυβέρνηση, το 1924 και το 1928. Το Κείμενο Α επιβεβαιώνει ότι η διαχείριση του σχετικού δανείου ανατέθηκε στην ΕΑΠ, ενώ το Κείμενο Β αναφέρει για το 1924 ποσό 12.300.000 λιρών Αγγλίας.
- Οικόπεδα μέσα ή γύρω από τις πόλεις για την ανέγερση αστικών προσφυγικών συνοικισμών.

- Το τεχνικό και διοικητικό προσωπικό του Υπουργείου Γεωργίας και του Υπουργείου Προνοίας και Αντιλήψεως.

ΘΕΜΑ Δ

Δ1.

Το σημαντικότερο σημείο τριβής ανάμεσα στον Ύπατο Αρμοστή πρίγκιπα Γεώργιο και τον Ελευθέριο Βενιζέλο ήταν η διαχείριση του εθνικού ζητήματος της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα. Η αδυναμία του Γεωργίου να ικανοποιήσει τις εθνικές προσδοκίες των Κρητών, σε συνδυασμό με τον δυσμενή διεθνή συσχετισμό δυνάμεων, προκάλεσε αντιδράσεις στο εσωτερικό του νησιού, όπως επισημαίνουν τα Κείμενα Α και Γ.

Ο πρίγκιπας Γεώργιος πίστευε ότι η λύση του Κρητικού Ζητήματος θα ωρίμαζε μέσα από συνεχείς παραστάσεις και υπομνήματα προς τις Μεγάλες Δυνάμεις. Αντίθετα, ο Βενιζέλος αντιμετώπιζε το ζήτημα περισσότερο πρακτικά και ρεαλιστικά και υποστήριζε μια σταδιακή πορεία προς την ένωση, με βαθμιαίες κατακτήσεις. Ως πρώτο βήμα θεωρούσε την απομάκρυνση των ξένων στρατευμάτων από τις κρητικές πόλεις και την αντικατάστασή τους από ντόπια πολιτοφυλακή με Έλληνες αξιωματικούς.

Το Κείμενο Α διευκρινίζει ότι ήδη από το καλοκαίρι του 1900 ο Βενιζέλος είχε εισηγηθεί εμπιστευτικά στον Ύπατο Αρμοστή ότι η άμεση ένωση δεν ήταν τότε εφικτή. Κατά την άποψή του, η παράταση της Αρμοστείας διατηρούσε την Κρήτη δεσμευμένη από τη διεθνή εξάρτηση και υποταγμένη στις αποφάσεις και στα αντικρουόμενα συμφέροντα των Μεγάλων Δυνάμεων. Αντίθετα, η ολοκλήρωση της αυτονομίας, σε συμφωνία με τις υποσχέσεις των Δυνάμεων και τις προβλέψεις του Συντάγματος, θα δημιουργούσε καλύτερες προϋποθέσεις για την προώθηση των εθνικών συμφερόντων. Στην ίδια κατεύθυνση, το Κείμενο Γ τονίζει ότι ο Βενιζέλος θεωρούσε πως η παράταση της Αρμοστείας δεν προωθούσε αποτελεσματικά τον στόχο της ένωσης και ότι η ολοκλήρωση της αυτονομίας εξυπηρετούσε καλύτερα τα ελληνικά συμφέροντα.

Η πολιτική αυτή βρισκόταν σε ευθεία αντίθεση με τις αντιλήψεις του Γεωργίου. Όπως αναφέρει το Κείμενο Β, ο Ύπατος Αρμοστής δεν επιθυμούσε τον συνταγματικό περιορισμό των εξουσιών του που θα συνεπαγόταν η ολοκλήρωση της αυτονομίας. Παράλληλα, δεν ήθελε να δημιουργηθεί η εντύπωση ότι επιδίωκε την εγκαθίδρυση ισόβιου ηγεμονικού θρόνου για τον εαυτό του, θεωρούσε τη διεθνή διαχείριση του Κρητικού Ζητήματος προνομιακό πεδίο της δυναστείας και δεν ήθελε να προσφέρει στις Μεγάλες Δυνάμεις το επιχείρημα ότι μέρος των Κρητών αποδεχόταν ως οριστική λύση την αυτόνομη πολιτεία.

Η πολιτική διαφωνία σύντομα μετατράπηκε σε προσωπική αντιπαράθεση. Ο Βενιζέλος κατέστησε σαφές ότι δεν αναγνώριζε στον Πρίγκιπα το δικαίωμα να διαχειρίζεται μόνος του και κατά την προσωπική του κρίση την εθνική πολιτική της Κρήτης. Η στάση αυτή συγκρούσαν ευθέως με την αντίληψη του Γεωργίου, που, όπως προκύπτει και από το Κείμενο Β, θεωρούσε τη διεθνή πτυχή του ζητήματος ιδιαίτερο πεδίο αρμοδιότητας της δυναστείας.

Το κλίμα επιβαρύνθηκε ακόμη περισσότερο από συμβούλους του Γεωργίου, οι οποίοι διοχέτευαν στις αθηναϊκές εφημερίδες χαλκευμένα και συκοφαντικά κείμενα εναντίον του Βενιζέλου. Έτσι, η αρχική διαφωνία για τη στρατηγική επίλυσης του εθνικού ζητήματος εξελίχθηκε σε έντονη προσωπική σύγκρουση και δημιούργησε βαρύ κλίμα διχασμού στην Κρήτη.

ΤΕΛΟΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ